هدية
HADIYAH

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

رسالتان موجزتان في الزكاة والصيام

پښتو

بشتو

ليکوال

عبد العزيز بن عبد الله بن باز

رِسَالَتَانَ مُوْجَزَتَانِ فِي الزَّكَاةِ وَالصِّيَامِ

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

لیکوال

عبد العزیز بن عبد الله بن باز

لومړی پیغام
د زکات په اړه مهمې څېړنې

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وعلى آله وصحبه، أمابعد:

د دې وینا د لیکلو موخه خلکو ته د زکات د فرضیت په اړه نصیحت او یادونه ده، چې ډېرى مسلمانان يې په اړه بې پروايي کوي او په سمه توګه يې نه ادا کوي، سره له دې زکات لويه مرتبه لري او د اسلام له پنځو بناوو څخه یوه بناه ده چې لدې پرته اسلام نه بنا کيږي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «بُنِيَ الإسلامُ على خمسٍ شَهادةِ أن لا إلَهَ إلَّا اللهُ وأنَّ محمَّدًا رسولُ اللهِ وإقامِ الصَّلاةِ وإيتاءِ الزَّكاةِ وصَومِ رمضانَ وحجِّ البيتِ»، **ژباړه:** «اسلام پر پنځو شيانو بنا دى: د دې ګواهي ورکول چې له الله پرته د بندګۍ وړ هيڅوک نه شته او دا چې محمد صلى الله عليه وسلم د الله رسول دى، لمونځ قايمول، زکات ورکول، د رمضان روژه نيول او د بيت الله حج کول»[1]. د دې

(١) بخاري په (٨) شمېره، او مسلم په (١٦) شمېره روايت کړى.

حديث پر صحت اتفاق شوی دی.

پر مسلمانانو د زکات فرض کېدل د اسلام له ښکاره ښېګڼو څخه يوه ښـــېګڼه او پدې دليل دی چې اســـلام د خپلو پيروانو چارو ته پاملرنه لري، زکات زياتې ګټې لري او ناچاره مسلمانان ورته ډيره اړتيا لري.

د زکات له ګټو څخه يوه د شـــتمنو او غريبانو ترمنځ د مينې اړيکې پياوړې کول دي؛ ځکه چې نفســـونه د هغو کســـانو سره مينې کولو ته ليواله وي چې ښه ورسره کوي.

او بله ګټه يې: د نفسونو پاکوالی، تزکيه او د حرص او بخل له صفتونو څخه يې لرې ساتل دي، لکه څنګه چې قرآن کريم د الله تعالی په دې قول کې دا معنی په ګوته کړې ده: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا ...﴾ [التوبة: ١٠٣]. ژباړه: «ای نبي! ته د دوی له مالونو نه صدقه واخله، چې ته دوی پاك کړې او په دې سره يې تزکيه وکړې». (التوبة سورت: ١٠٣ آيت).

او له دې څخه: د اړمنو خلکو په وړاندې مسلمان د سخاوت، مهربانۍ او شفقت له ځانګړتياوو سره عادت کېدل دي.

او له دې څخه: د الله تعالی له لوري د برکتونو، زياتوالي او بدلې تر لاسه کول دي، لکه څنګه چې الله تعالی فرمايلي: ﴿وَمَا أَنفَقْتُم مِّن

شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرزقين ﴿٣٩﴾ [سبأ: ٣٩]. **ژباړه:** «او تاسو چې څه شی هم لګوئ، نو هغه د دغه (څیز) عوض درکوي او هغه تر ټولو غوره رزق ورکوونکی دی». (سبأ سورت: ٣٩ آیت)، او په صحیح حدیث کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم وینا چې الله تعالی فرمایي: (يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ نُنْفِقْ عَلَيْكَ...)، ژباړه: «اې د آدم زویه! (د الله جل جلاله) په لاره کې لګښت (انفاق) وکړه، چې زه پر تا انفاق وکړم، (یعنې پراخې دربانديې راولم)»[(١)]، او ډېرې نورې ګڼې لرې.

او د هغو کسانو په اړه سخت ګواښ شوی چې په (زکات) کې بخل کوي یا یې په ورکولو کې غفلت کوي. الله تعالی فرمایلي: ﴿وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ﴿٣٤﴾ يَوۡمَ يُحۡمَىٰ عَلَيۡهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكۡوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمۡ وَجُنُوبُهُمۡ وَظُهُورُهُمۡۖ هَٰذَا مَا كَنَزۡتُمۡ لِأَنفُسِكُمۡ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡنِزُونَ ﴿٣٥﴾﴾ [التوبة: ٣٤ - ٣٥]، **ژباړه:** «او هغه کسان چې سره زر او سپین زر خزانه کوي او هغه د الله په لاره کې نه لګوي، نو دوی ته د ډېر دردوونکي عذاب زیرى ورکړه * په هغې ورځ چې د جهنم په اور کې به دغه

(١) بخاري په (٥٣٥٢) شمېره، او مسلم په (٩٩٣) شمېره روایت کړی.

(خزانې) نبې ګرمې کړی شي، بیا به په هغې سره د دوی تندې او د دوی اړخونه او د دوی شاګانې داغلی شي (او دوی ته به ویلی شي:) دا هغه څه دي چې تاسو د خپلو ځانونو لپاره خزانه کړي وو، نو تاسو وڅکئ هغه څه چې تاسو خزانه کول» (التوبة سورت: ٣٤ – ٣٥ آیتونه). نو ټول هغه څه چې زکات یې نه ورکول کیږي یوه ذخیره ده چې مالک ته به یې د قیامت په ورځ سزا ورکول کیږي، لکه څنګه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په صحیح حدیث کې ورته اشاره شوې ده، هغه صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (مَا مِن صاحِبِ ذَهَبٍ ولا فِضَّةٍ لا يُؤَدِّي مِنْها حَقَّها، إلَّا إذا كانَ يَوْمُ القِيامَةِ صُفِّحَتْ له صَفائِحُ مِن نارٍ، فَأُحْمِيَ عليها في نارِ جَهَنَّمَ، فيُكْوَى بها جَنْبُهُ وجَبِينُهُ وظَهْرُهُ، كُلَّما بَرَدَتْ أُعِيدَتْ له، في يَومٍ كانَ مِقْدارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حتَّى يُقْضَى بيْنَ العِبادِ، فَيَرَى سَبِيلَهُ؛ إمَّا إلى الجَنَّةِ، وإمَّا إلى النَّارِ). **ژباړه:** «د سرو او سپینو زرو هیڅ مالک نشته چې حق یې ترې نه ادا کوي مګر دا چې د قیامت په ورځ به ورته د اور تختې جوړې شي، او د جهنم په اور به سکروټې کړای شي او د دوی اړخونه، تندې او شاګانې به پرې په داسې ورځ کې داغل کیږي چې اوږدوالی یې د پنځوس زره کالو په اندازه دی، هر کله چې

دا (د اوسپنې تختې) سرې شي بیا به ورته ګرمې کړای شي، تر دې چې د بندګانو تر منځ پریکړه وشي، نو بیا به خپله لار یا جنت لوري ته ومومي او یا دوزخ لور ته»[1].

بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم د اوښانو، غواګانو او پسونو د مالک یادونه وکړه چې زکات یې نه ورکوي، او موږ ته یې خبر راکړ چې د قیامت په ورځ به یې له امله عذاب ورکړل شي.

او له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په صحیح حدیث کې راغلي چې هغه فرمایلي: (مَن آتَاهُ اللهُ مَالًا، فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثِّلَ له مَالُهُ شُجَاعًا أقْرَعَ له زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يومَ القِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بلِهْزِمَتَيْهِ - يَعْنِي بشِدْقَيْهِ - ثُمَّ يقولُ أنَا مَالُكَ أنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا النبي صلى الله عليه وسلم قوله تعالى: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ ...﴾ [آل عمران: ۱۸۰]. **ژباړه:** «چاته چې الله تعالی مال ورکړی وي او هغه یې زکات نه ادا کوي نو (له مال څخه به یې) په سر ګنجی مار جوړ شي چې په وښکیو کې به یې سپین زګ وي او یا دا چې د سترګو د پاسه به

---

(۱) مسلم په (۹۸۷) شمېره روایت کړی.

يې دوه تور ټکي وي، دا مار به په غاړه كې ورواچول شي، له دواړو وښكيو څخه به يې ونيسي او وبه وايي: زه ستا مال يم، زه ستا خزانه يم» بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم دا آيت ولوست: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ ...﴾ [آل عمران: ۱۸۰]. ژباړه: «او هغه كسان، چې په هغه څه سره شومتيا (بخل) كوي چې الله دوى ته له خپله فضله وركړې دى (دوى دي) له سره دا گومان ونه كړي چې دا (شومتيا كول) د دوى لپاره ډېر ښه دي، بلكې دا د دوى لپاره ډېر بد دي، ژر ده چې د قيامت په ورځ به دوى ته هغه شى امېل كړى شي، چې په هغه سره دوى شومتيا كوله». (آل عمران سورت: ۱۸۰ آيت)(۱).

زكات په څلور ډوله مالونو كې وركول كيږي: هغه غلې او دانې چې له ځمكې راوځي، او هغه څاروي چې په خپل سر راټوكېدلې گياوې خوري، سره او سپين زر او سوداگريز توكي.

دا څلور واړه ډولونه هر يو ځانته بېله بېله ټاكلې اندازه (نصاب) لري، چې له هغې څخه په كمې اندازه كې زكات واجب نه دى، د دانو او ميوو لپاره لږ تر لږه اندازه پنځه وسقه چې يو وسق: د رسول الله صلى الله

---

(۱) حديث بخاري په (۱۴۰۳) شمېره روايت كړى.

عليه وسلم په پېمانه شپيته پېمانې کيږي؛ د خرما، مميزو، غنمو، وريجو، وربشو او داسې نورو څخه، د رسول الله صلى الله عليه وسلم د صاع مطابق درې سوه صاعه، چې يو صاع د متوسط سړي په لاسونو څلور ډکې لپې کيږي.

که چيرته د خرما ونې او فصلونه له زيار پرته اوبه کيږي لکه په باران، سيندونو، روانو چينو او داسې نورو نو لسمه برخه زکات پکې واجبيږي.

خو که چېرته په زيار او لګښت سره اوبه کېدل لکه: د اوبو څرخونه چې د څاريو په مرسته ترې اوبه راويستل کيږي، د اوبو پورته کولو ماشينونه او داسې نور، نو بيا پکې د لسمې برخه نيمه اندازه زکات واجبيږي، لکه څنګه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په حديث کې ثابت دي.

او په اوښانو، غواګانو او پسونو کې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه بشپړ تفصيل راغلى چې که څوک ليوالتيا لري، کولى شي د ځان پوهونې لپاره يې په اړه له علماوو څخه پوښتنه وکړي، که دلته مو د وينا لنډول موخه نه وه نو مخامخا به مو د بشپړې فايدې لپاره يادونه کړې وه.

او د سپينو زرو نصاب يو سل او څلوېښت مثقاله دى، او د سعودي

عربستان په درهمونو یې اندازه شپږ پنځوس ریال ده.

او د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی، چې د سعودي عربستان په جنیهاتو یوولس جنیه او د یوې جنیه درې اوومه برخه (یو ضرب درې پر اووه) او په گرامونو دوه نوي گرامه کیږي چې د زکات واجبه اندازه پکې د لسمې برخې څلورمه ده، د هغه چا لپاره چې په دواړه (سرو او سپینو زرو کې د نصاب خاوند وي) یا یوازې د یو نصاب ولري او کال پرې تېر شوی وي.

او گټه د اصل پورې اړه لري او نوي کال ته اړتیا نلري، لکه څنگه چې د څارویو حاصل د اصل پورې اړه لري، نو نوي کال ته اړتیا نه لري، کله چې اصل نصاب وي.

همدا خبره د سرو زرو، سپینو زرو او کاغذي پیسو په اړه هم ده چې خلک یې نن ورځ معامله کوي؛ برابره خبره ده که هغه درهم، دینار، ډالر، یا کوم بل نوم ولري، که چېرې یې ارزښت د سپینو زرو یا سرو زرو نصاب ته ورسیږي او کال پرې تېر شي، نو زکات پکې واجبیږي.

د ښځو د سرو زرو یا سپینو زرو زیورات هم د پیسو په کټگورۍ کې شامل دي، کله چې نصاب ته ورسیږي او کال پرې تېر شي، نو د علماوو له دوو نظریاتو څخه د راجح نظر له مخې پکې زکات واجب دی، که

څه هم د کارولو یا خلکو ته د امانت ورکولو (اعارې) لپاره وي، دلیل یې د رسول الله صلى الله علیه وسلم عمومي وینا ده چې فرمایلي یې دي: (ما مِن صاحِبِ ذَهَبٍ ولا فِضَّةٍ لا يُؤَدِّي مِنْها حَقَّها، إلَّا إذا كانَ يَوْمُ القِيامَةِ صُفِّحَتْ له صَفائِحُ مِن نارٍ). **ژباړه:** «د سرو زرو او سپینو زرو هیڅ مالک نشته چې زکات یې نه ورکوي مګر دا چې د قیامت په ورځ به د هغه لپاره د اور تختې وګرځول شي»[۱]. د حدیث تر پایه چې وړاندې تېر شو.

او هغه حدیث چې له رسول الله صلى الله علیه وسلم څخه ثابت دی چې هغه د یوې ښځې په لاس کې دوه بنګړي ولیدل نو ویې ویل: (أتُعطينَ زكاةَ هذا؟ قالَت: لا. قال: أيَسُرُّكِ أن يُسَوِّرَكِ اللهُ بهما يومَ القيامةِ سِوارَيْنِ مِن نارٍ؟ فألقتهما فألقَتْهُما وقالَت: هما للهِ ولرسولِهِ). **ژباړه:** «آیا د دې زکات ورکوې» هغې وویل: نه. هغه وفرمایل: «آیا دا دې خوشحالوي چې د قیامت په ورځ یې پر ځای الله تعالی د اور بنګړي در په لاس کړي!» نو هغې ګذار کړل، او ویې ویل: «دواړه دې د الله او

---

(۱) تقديم وتأخير في متن الحديث، الصحيح «ما من صاحب ذهب ولا فضة لا يؤدي حقها إلا إذا كان يوم القيامة صفحت له صفائح من نار». مسلم په (۹۸۷) شمېره روایت کړی.

د هغه د رسول لپاره وي»[1]، أبو داود او نسائي په حسن سند سره روايت کړی.

او له أم سلمة رضي الله عنها څخه روايت دی چې هغې د سرو زرو کړۍ اغوستې وې، نو ويې ويل: «ای د الله رسوله، آيا دا خزانه ګڼل کېږي؟ (يعنې هغه څه دي چې د ذخيره کولو له امله يې بنده ته عذاب ورکول کيږي)؟ هغه وفرمايل: (مَا بَلَغَ أن يزكّى فزكّي فَلَيْسَ بِكَنْزٍ). ژباړه: «هغه څه چې د زکات اندازې ته رسيدلي وي، زکات يې ورکړه، بيا نو خزانه نه ده»[2]. د نورو حديثونو سره چې پدې معنا راغلي دي.

او هغه توکي چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي وي، نو د کال په پای کې يې نرخونه ټاکل کيږي او له قيمت څخه يې د لسمې برخې څلورمه زکات وېستل کيږي، برابره خبره ده که قيمت يې د بيعې په اندازه و، يا ترې ډير او يا لږ و؛ دليل يې د سمرة حديث دی وايي: (كانَ رسولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يأمُرُنا أنْ نُخرِجَ الصَّدقةَ مِنَ الَّذي نُعِدُّهُ للبَيعِ)، ژباړه: «رسول الله صلى الله عليه وسلم به موږ ته د هغو توکو د زکات

---

(۱) ابو داود په (۱۵٦۳) شمېره، او نسائي په (۲۴۷۹) شمېره روايت کړی.

(۲) ابو داود په (۱۵٦۴) شمېره، او طبراني په (٦۱۳) شمېره، او الحاکم په (۱۴۳۸) شمېره روايت کړی.

ورکولو امر کاوه چې موږ به د خرڅلاو لپاره چمتو کول»[(١)]. ابو داود روايت کړی.

پدې کې هغه ځمکې، ودانۍ، موټرونه، اوبه راښکونکې ماشينونه او داسې نور توکي هم راځي چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي وي.

او هغه بلډنګونه چې د کرايې لپاره چمتو شوي وي نو د هغې زکات د اجارې يا کرايې په پيسو کې دی چې کال پرې واوړي، او په خپله بلډنګ کې زکات نشته؛ ځکه چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوی نه دی، همدا رنګه شخصي موټرونه او ټکسيانې هم دي چې زکات پکې نشته پدې شرط چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي نه وي، بلکې خاوند يې يوازې د کاروني لپاره اخيستي وي.

او که چيرته د ټکسي د مالک يا بل چا سره دومره پيسې غونډې شي چې نصاب ته ورسيږي، نو د کال په تيريدو سره پرې زکات کيږي، برابره خبره ده که هغه يې د لګښت لپاره چمتو کړي وي، يا د واده لپاره، يا د ځمکې اخيستلو او يا پور ادا کولو او يا بل مقصد لپاره؛ د هغو عمومي دلايلو پر بنسټ چې پدا ډول مواردو کې د زکات د واجبيدو په اړه راغلي

(١) ابو داود په (١٥٦٢) شمېره او بيهقي په (٧٦٧٢) شمېره، او طبراني په (٧٠٢٩) شمېره روايت کړی.

دي.

د علماوو له اقوالو څخه صحیح یو دا دی چې قرض د زکات ورکولو مانع نه ګرځي، لکه وړاندې چې تېر شو.

همدا رنګه د یتیمانو او لیونیانو مالونه هم دي چې د جمهورو علماوو په اند پکې زکات واجب دی چې نصاب ته ورسیږي او کال پرې تېر شي، او د هغوی په سرپرستانو واجب دي چې د هغوی له خوا نیت وکړي او زکات یې ورکړي کله چې پرې کال تېر شي؛ دلیل یې عمومي دلایل او د معاذ بن جبل رضي الله عنه حدیث دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کله یمن ته ولیږه نو ورته یې وویل: (أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عليهم صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِن أَغْنِيَائِهِمْ وتُرَدُّ على فُقَرَائِهِمْ). **ژباړه:** «یقینا چې الله تعالی پرې د هغوی په مالونو کې زکات فرض کړی چې له بډایه خلکو یې اخیستل کیږي او ناچارو ته یې ورکول کیږي»[(١)].

او زکات د الله تعالی حق دی، روا نه ده د هغه چا سره پکې خواخوږي وشي چې مستحق یې نه وي او نه دا چې له امله یې څوک ګټه تر لاسه کول یا له ځان څخه تاوان چپول په نظر کې ونیسي، یا دا چې خپل مال پرې وساتي او یا پرې ځان له ملامتیې څخه خلاص کړي،

(١) بخاري په (١٣٩٥) شمېره روایت کړی.

بلکې پر خاوند یې واجب دي چې مستحقو خلکو ته یې ورکړي، ځکه چې همغوی یې خاوندان دي، نه د بل غرض او موخې لپاره، بل دا چې له زړه نه به یې ورکوي، او په ورکولو سره به یې الله تعالی ته مخلص وي؛ تر څو یې غاړه خلاصه شي او د لوی اجر او ثواب مستحق وګرځي.

الله تعالی په خپل سپیځلي کتاب کې د هغو کسانو ډلې تشریح کړې چې د زکات مستحق دي. الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٦٠﴾ [التوبة: ٦٠]، **ژباړه:** «دا صدقې خو په اصل کې د فقیرانو او مسکینانو له پاره دي او د هغو خلکو له پاره دي چې د صدقو د چارو مامورین وي، او د هغو لپاره چې د هغو زړونه په لاس راوړل مقصد وي. دغه راز دا د غاړو د ازادولو او د پوروړو د مرستې لپاره، او د الله په لار کې او په مسافر پالنه کې د استعمالولو لپاره دي د الله له لورې یوه فریضه ده او الله په هر څه پوهېدونکی او حکمت والا دی». (التوبة: سورت ٦٠ آیت).

او په دې دوه عزتمندو نومونو سره د دې مبارک آیت پای ته رسولو کې الله تعالی خپلو بندګانو ته خبرداری ورکوي چې هغه، قادر مطلق

او د خپلو بندګانو د حالاتو څخه خبر ذات دی چې: څوک له دوی څخه د زکات مستحق دي او څوک نه، او هغه په خپل شریعت او تقدیر کې حکمت والا ذات دی، نو هغه هر شی په خپل مناسب ځای کې کاروي، که څه هم له ځینو څخه یې راز او حکمت پټ وي؛ تر څو یې بندګان له شریعت څخه ډاډمن او واکمنۍ ته یې تسلیم شي.

له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې مونږ او ټولو مسلمانانو ته په دین کې پوهه، په معاملاتو کې ریښتینولي او هغو کارونو ته یو له بل څخه د مخکې کېدلو توفیق راکړي چې هغه پرې راضي کیږي، او له هغو کارونو مو وساتي چې د هغه د غصې لامل ګرځي، یقینا چې هغه ذات اوریدونکی او نږدې دی!

وصلی الله وسلم علی عبده ورسوله محمد وآله وصحبه.

د علمي څېړنو د ادارو عمومي رئیس

او د فتوا، دعوت او ارشاد

مهربان شیخ: عبد العزیز بن عبد الله بن باز.

دویم پیغام

په رمضان کې د روژې او لمونځ فضیلت او د ځینو مهمو احکامو تشریح چې کیدی شي ډیر خلک پرې نه پوهیږي.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د عبدالعزیز بن عبدالله بن باز له خوا هر هغه مسلمان ته چې دا (لیکنه) ویني، الله تعالی دې ما او هغوی ته د مؤمنانو لارې ته لارښوونه وکړي او موږ ته دې په سنت او قرآن د پوهې لارښوونه وکړي، آمین!

سَلامٌ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

أما بعد: دا د روژې په میاشت کې د روژې نیولو او لمانځه د فضیلت او په نیکو کارونو کې د سیالۍ د فضیلت په اړه د اړینو احکامو د تشریح سره یو لنډ نصیحت دی چې کیدای شي ځینې خلک ترې ناخبره وي.

له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دي چې هغه خپلو صحابه کرامو ته د روژې د میاشتې د راتګ زیری ورکاوه، او ورته به یې ویل چې دا هغه میاشت ده چې د رحمت او جنت دروازې پکې خلاصیږي، د دوزخ دروازې تړل کیږي او شیطانان په زنځیرونو تړل کیږي، او فرمایل به یې: (إذا كانَت أوَّلُ ليلةٍ من رمَضانَ فُتِّحَتْ أبوابُ

الجنَّة فلم يُغلَقْ منها بابٌ، صُفِّدَتِ الشَّياطينُ، ويُنادي منادٍ يا باغيَ الخيرِ أقبِلْ ويا باغيَ الشَّرِّ أقصِرْ وله عُتقاءُ من النَّارِ وَذَلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ).

ژباړه: «کله چې د رمضان لومړۍ شپه راشي، د جنت دروازې پرانيستل شي چې يوه يې هم ترلې نه پاتې کيږي او د دوزخ دروازې وتړل شي چې يوه يې هم خلاصه نه پاتې کيږي، شيطانان وتړل شي او يو آواز کوونکی اواز وکړي: ای د خير غوښتونکيه مخ په وړاندې راشه، او ای د شر غوښتونکيه! له گناهونو ودريږه، او (د رمضان د مياشتې) په هره شپه کې الله تعالی له اور څخه ازادوونکي لري»[1].

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: (جَاءَكُمْ شَهْرُ رَمَضَانَ، شَهْرُ بركةٍ، يَغْشَاكُمُ اللهُ فيه، فَيُنزِلُ الرحمةَ، ويَحُطُّ الخطايا ويَستجيب الدُّعَاءَ، وينظر اللهُ تعالَى إلى تنافُسِكم فيه، فيُباهي بكم ملائكتَه، فأَرُوا اللهَ مِنْ أنفُسِكم خيرًا، فإنَّ الشَّقِيَّ من حُرِمَ فيه رحمةَ اللهِ). **ژباړه:** «د روژې مياشت درته راغلې ده، د برکت مياشت چې الله پاک پکې تاسو پوښي: نو رحمت نازلوي، گناهونه لرې کوي او دعاگانې قبلوي، الله تعالی پکې ستاسو سيالۍ ته گوري او د خپلو ملائکو پر وړاندې پر تاسو

(۱) ترمذي په (٦٨٢) شمېره، او ابن ماجه په (١٦٤٢) شمېره روايت کړی.

وياړي؛ نو الله تعالى ته مو له ځان څخه خبر ونبيئ؛ بدبخته هغه څوک دى چې د الله له رحمت څخه پکې بې برخې پاتې شي»[(١)].

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (مَن صامَ رَمَضانَ إيمانًا واحْتِسابًا، غُفِرَ له ما تقدَّمَ مِن ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، ومَن قامَ لَيْلَةَ القَدْرِ إيمانًا واحْتِسابًا، غُفِرَ له ما تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِهِ). **ژباړه:** «څوک چې د رمضان مياشت د ايمان او ثواب په نيت روژه ونيسي تېر ګناهونه به يې وبښل شي، او څوک چې د رمضان په مياشت کې د ايمان او ثواب په نيت لمونځونه وکړي نو تېر ګناهونه به يې وبښل شي او څوک چې د قدر شپه د ايمان او ثواب په نيت په عبادت تېره کړي، د هغه پخواني ګناهونه به وبښل شي»[(٢)].

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (كُلُّ عمَلِ ابنِ آدمَ لَهُ، الحسَنةُ بعَشرِ أمثالِها إلى سَبعِمائةِ ضِعفٍ إلَّا الصِّيامَ، فَإِنَّهُ لَيْ، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، تَرَكَ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ مِنْ أَجْلِيْ، وللصَّائمِ فَرْحَتَانِ: فرحةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عندَ لقاءِ ربِّهِ، ولَخلوفُ فمِ الصَّائمِ أطيبُ عند

(١) طبراني په مسند الشميين کې په (٢٢٣٨) شمېره روايت کړی.

(٢) بخاري په (٢٠١٤) شمېره، او مسلم په (٧٦٠) شمېره روايت کړی.

اللهِ من ريحِ المِسْكِ)، ژباړه: «الله پاک فرمایلي: د آدم د زوی هر نیک عمل به د هغه لپاره له لسو څخه تر اووه سوه چنده پورې بدله ولرې پرته له روژې څخه چې زما لپاره ده او زه به یې بدله ورکوم، هغه زما لپاره خپل شهوت، خوراک او څښاک پرېښي دي. د روژه دار لپاره دوه خوښۍ دي: یوه خوشحالي چې کله روژه ماتوي، او بله خوشحالي چې کله له خپل رب سره ملاقات کوي، د روژه دار د خولې بد بویي د الله په نزد د مشک له بوی څخه غوره ده»[١].

په رمضان کې د روژې نیولو او لمانځه د فضیلت او پخپله د روژې د فضیلت په اړه ډېر حدیثونه راغلي دي.

نو مومن باید له دې فرصت څخه ګټه پورته کړي، چې الله پاک پرې د رمضان د میاشتې د لاندې کولو لورینه کړې ده، نو د پیروۍ په کارونو کې بیړه کوي، له بدو کارونو څخه ډډه کوي او هڅه کوي هغه څه ترسره کړي چې الله تعالی پرې فرض کړي دي، په ځانګړې توګه پنځه وخته لمونځونه، چې د اسلام د ستنې حیثیت لري او د شهادتینو پسې ستره فریضه ده، نو په هر مسلمان نارینه او ښځینه واجب دي چې پابندي پرې وکړي او په تاکل شوو وختونو کې یې په عاجزۍ او سکون سره ادا

(١) بخاري په (١٨٩۴) شمېره، او مسلم په (١١٥١) شمېره د الفاظو په لږ اختلاف سره روایت کړی.

کړي.

د سړیو په حق کې یې له مهمو دندو دا ده چې په جماعت سره په جوماتونو کې ادا شي، په هغو کورونو کې چې الله یې د اوچتولو او په هغو کې د هغه د نوم یادولو حکم کړی دی لکه چې فرمایي: ﴿وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرْكَعُوا۟ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ٤٣﴾ [البقرة: ٤٣]. ژباړه: «او تاسو لمونځ قايموئ او زکات ورکوئ او له رکوع کوونکو سره رکوع کوئ» (البقرة سورت، ٤٣ آيت).

او الله تعالی فرمایي: ﴿حَـٰفِظُوا۟ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلْوُسْطَىٰ وَقُومُوا۟ لِلَّهِ قَـٰنِتِينَ ٢٣٨﴾ [البقرة: ٢٣٨]. ژباړه: «د لمونځونو ساتنه کوئ او (خصوصًا) د ښځې منځني لمونځ، او الله ته ودرېږئ اطاعت کوونکي»، (البقرة سورت: ٢٣٨ آيت)

او فرمایي: ﴿قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ١ ٱلَّذِينَ هُمْ فِى صَلَاتِهِمْ خَـٰشِعُونَ ٢﴾ [المؤمنون: ١-٢]. ژباړه: «یقینًا مومنان کامیاب شول ❁ هغه چې هغوی په خپلو لمونځونو کې خشوع کوونکي دي» (المؤمنون سورت: ١-٢ آيتونه).

تر دې چې ویې فرمایل: ﴿وَٱلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَٰتِهِمْ يُحَافِظُونَ ٩﴾

أَوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْوَٰرِثُونَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يَرِثُونَ ٱلْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١١﴾ [المؤمنون: ٩ – ١١]. ژباړه: «او هغه کسان چې دوی په خپلو لمونځونو همېشه والی (او پابندي) کوي * هم دغه خلق وارثان دي * هغه چې د فردوس وارثان کېږي به، دوی به په هغه کې همېشه وي» (المؤمنون سورت: ۹-۱۱ آيتونه).

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: (العَهدُ الَّذي بيْننا وبيْنَهم الصَّلاةُ؛ فمَن ترَكَها فقدْ كَفَرَ). ژباړه: «زموږ او د دوی تر منځ تړون لمونځ دی، نو چا چې دا پرېښود، هغه کافر شو»[١].

له لمانځه وروسته تر ټولو مهمه فريضه زکات ورکول دي، لکه څنګه چې هغه فرمايلي دي: ﴿وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾﴾ [البينة: ٥]. ژباړه: «حال دا چې دوی ته حکم نه وورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې دين (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکې وي (او) حنيفان (له باطله حق ته راګرځېدونکې) وي، او (د دې چې) دوی دې لمونځ قايموي او زکات

(١) الحاکم په المستدرک کې په (١١) شمېره روايت کړی.

دې ورکوي او هم دغه ډېر محکم دین دی». (البینة سورت: ٥ آیت).

او الله تعالی فرمایلي: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا الزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾﴾ [النور: ٥٦]. **ژباړه:** «او تاسو لمونځ قایموئ او زکات ادا کوئ او د رسول اطاعت کوئ، د دې لپاره چې په تاسو رحم وکړی شي» (النور سورت: ٥٦ آیت).

د الله تعالی کتاب او د هغه د رسول صلی الله علیه وسلم سنت دا په ګوته کوي چې څوک د خپل مال زکات نه ورکوي د قیامت په ورځ به پرې سزا ورکړل شي.

له لمانځه او زکات وروسته تر ټولو مهم کار د رمضان روژه ده، چې د اسلام له پنځو ارکانو څخه یو رکن دی او رسول الله صلی الله علیه وسلم په وینا کې یې یادونه شوې ده: (بُنِيَ الإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وأَنَّ مُحَمَّدًا رَسولُ اللهِ، وإِقَامِ الصَّلَاةِ، وإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ البَيْتِ). **ژباړه:** «اسلام پر پنځو شیانو ولاړ دی: د دې ګواهي ورکول چې له الله پرته د بندګۍ وړ هیڅوک نشته او دا چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله رسول دی، لمونځ قایمول، زکات

ورکول، د رمضان روژه نیول او د بیت الله حج کول»[۱].

او پر مسلمان واجب دي چې خپله روژه او قیام له حرامو ویناوو او کړنو وساتي؛ ځکه چې له روژې څخه مقصد د الله تعالی اطاعت او د الله تعالی د مهانعتونو درناوی او د خپل نفس پر وړاندې مبارزه ده؛ له هغه څه نه ډډه کول چې نفس یې غواړي او کول یې د الله تعالی مخالفت وي او له هغه څه نه یې صبرول چې الله حرام کړی وي، یوازې موخه ترې د خوراک، څښاک او نورو روژه ماتوونکو پرېښودل نه دي؛ له دې امله له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په صحیح روایت کې ثابت دي چې هغه فرمایلي: (الصِّيامُ جُنَّةٌ، فإذا كانَ يومُ صومِ أحدِكُم فلا يرفُثْ، ولا يصخَبْ، فإن سَابَّهُ أحدٌ أو قاتلَهُ، فليقل: إنِّي صائمٌ)، ژباړه: «روژه ډال ده، نو کله چې ستاسو څخه څوک روژه وي، باید فحش خبرې ونه کړي او نه دې غږ پورته کوي. که څوک ورته بدې ردې وواییي او یا ورسره جګړه وکړي نو ودې وایي چې: زه روژه یم»[۲].

او له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دي چې هغه فرمایلي:

---

(۱) بخاري په (۸) شمېره روایت کړی.

(۲) بخاري په (۱۸۹۴) شمېره، او مسلم په (۱۱۵۱) شمېره روایت کړی.

«مَن لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ والعَمَلَ به والجَهْلَ، فليسَ لِلَّهِ حاجَةٌ فِيْ أنْ يَدَعَ طَعامَهُ وشَرابَهُ». **ژباړه:** «څوک چې درواغ ویل، عمل پرې کول او جهالت نه پرېږدي، نو الله تعالی یې خوراک او څښاک پرېښودلو ته اړتیا نه لري»[۱].

نو له دې او نورو نصوصو څخه معلومه شوه چې روژه نیونکی باید له هغه ټول څخه ځان وساتي چې الله تعالی پرې حرام کړي دي او په هر هغه عمل پابند پاتې شي چې الله تعالی پرې واجب کړي دي، نو په دې توګه هیله ده چې وبښل شي، له اور څخه آزاد شي او روژه او قیام یې قبول شي.

او ځینې شیان شته چې ډېر خلکو ته معلوم نه دي:

له دې څخه یو دا چې پر مسلمان واجب دي د ایمان او ثواب په نیت روژه ونیسي، نه د ځان ښودلو، شهرت، د خلکو تقلید، یا د خپلې کورنۍ یا د خپل هېواد د خلکو د پیروۍ لپاره، بلکې پرې واجب دي چې د روژې نیولو لامل یې په الله تعالی ایمان وي چې هغه پرې فرض کړې ده، او له همغه څخه یې اجر وغواړي، همدا رنګه په رمضان کې قیام (لمونځونه کول)، پر مسلمان واجب دي چې د ایمان او ثواب په نیت یې

(۱) بخاري په (۶۰۵۷) شمېره روایت کړی.

وکړي نه د بل سبب په خاطر؛ له دې امله رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

(مَن صامَ رَمَضانَ إيمانًا واحْتِسابًا، غُفِرَ له ما تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، ومَن قامَ لَيْلَةَ القَدْرِ إيمانًا واحْتِسابًا، غُفِرَ له ما تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِهِ). **ژباړه:** «څوک چې د رمضان مياشت د ايمان او ثواب په نيت روژه ونيسي تېر ګناهونه به يې وبښل شي، او څوک چې د رمضان په مياشت کې د ايمان او ثواب په نيت لمونځونه وکړي نو تېر ګناهونه به يې وبښل شي او څوک چې د قدر شپه د ايمان او ثواب په نيت په عبادت تېره کړي، د هغه پخواني ګناهونه به وبښل شي»[1].

او له هغو چارو چې ځينې خلک ترې ناخبره پاتې دي هغه دي چې کله ناکله ورسره روژه دار مخ کيږي لکه: زخمي کېدل، له زخم څخه وينې او زوې تلل، قی کول، يا ستوني ته ناقصده د اوبو او يا تېلو تېريدل، نو دا ټول څيزونه روژه نه ماتوي، خو که چا په قصدي توګه قی وکړ روژه يې فاسده شوه؛ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (مَن ذَرَعه

(١) تخريج يې مخکې تير شوی.

القَيءُ فلا قضاءَ عليه، ومَن استقاءَ عَمدًا فلْيَقضِ). ژباړه: «ځوک چې په غیر ارادي ډول قی وکړي، پر هغه د روژې قضا نشته، خو څوک چې په قصدي توګه قی وکړي، باید د روژې قضایي راوړي»[1].

د دې مسئلو له جملې څخه دا هم ده چې روژه دار ورسره مخ کیږي چې د جنابت غسل د سهار تر راختلو پورې وځنډوي، او یا ځینې مېرمنې چې له حیض او یا نفاس څخه وروسته غسل د سهار تر راختلو پورې ځنډوي حال دا چې پاکوالی یې د سهار له راختلو مخکې لیدلی وي، نو پر هغې روژه نیول لازم دي، او پروا نه کوي چې غسل د سهار له راختلو وروسته وخت ته وځنډوي، خو ورته روا نه دي چې د لمر تر راختلو پورې یې وځنډوي، بلکې پرې واجب دي چې غسل وکړي او د لمر له راختلو مخکې د سهار لمونځ ادا کړي،

همدارنګه جنب انسان ته هم روا نه دي چې له جنابت څخه غسل د لمر له راختلو وروسته وخت ته وځنډوي، بلکې پرې واجب دي چې غسل وکړي او د لمر له راختلو مخکې لمونځ ادا کړي، او پر سړي دا واجب دي چې په غسل کولو کې بیړه وکړي تر څو د سهار لمونځ له

(۱) ابو داود په (۲۳۸۰) شمېره، او ترمذي په (۷۲۰) شمېره، او ابن ماجه په (۱٦۷٦) شمېره روایت کړی.

جماعت سره ادا کړي.

له هغو څیزونو نه چې روژه نه فاسدوي: وینه معاینه کول او هغه پیچکارۍ کول چې موخه ترې د بدن تغذیه کول نه وي، خو که شوني وه د شپې مهال ته د دواړو وروسته کول غوره دي؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم د دې وینا له امله: (دَعْ ما يَرِيبُكَ إلى ما لا يَرِيبُكَ). ژباړه: «هغه څه پرېږده چې تا شکمنوي، او هغه وکړه چې تا نه شکمنوي»[1].

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا قول: (مَن اتقى الشبهاتِ فقد استَبْرَأَ لدينِهِ وعِرْضِهِ). ژباړه: «چا چې له شبهو څخه ځان وساته، نو خپل دین او ابرو یې خوندي وساتله»[2].

او له هغو چارو چې ځینې خلک ترې ناخبره دي: په لمانځه کې د سکون حالت نه مراعتول دي، برابره خبره ده که فرض لمونځ وي او یا نفل، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېرې حدیثونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کې د اطمینان حالت مراعتول د لمانځه له ارکانو څخه یو رکن دی او پرته له دې لمونځ نه صحیح کیږي، دا په لمانځه کې سکون

(۱) امام احمد په (۱۲۱۲۰) شمېره روایت کړی.

(۲) بخاري په (۵۲) شمېره، او مسلم په (۱۵۹۹) شمېره روایت کړی.

ډاډ او خشوع کول او له بیړې کولو ځان ساتل دي، داسې چې هره پښتۍ او هډوکی خپل ځای ته ورسیږي. (دا په داسې حال کې چې) ډیری خلک په رمضان کې تراویح لمونځ پداسې بڼه کوي چې عقل یې نه مني؛ ډاډ او سکون پکې نه حاصلیږي، بلکې ټونګې وهي، چې پدې بڼه لمونځ کول باطل دي، خاوند یې ګناهکار دی او هیڅ اجر ورته نشته.

او له هغو چارو چې ډیری خلک پرې نه پوهیږي دا ګومان دی چې له شل رکعتونو څخه د تراویحو کمول روا نه دي، او د ځینو دا ګومان چې له یوولسو رکعتونو او یا له دیارلسو رکعتونو زیات لمونځ روا نه دی، چې دا ټول ګومانونه بې ځایه دي، بلکې غلط او د دلایلو خلاف دي.

حال دا چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم صحیح احادیث ښیي چې د شپې لمانځه کې پراخي ده، او د هغې لپاره هیڅ ځانګړی حد نشته چې سرغړونه ترې ونشي، بلکې دا ثابته ده چې هغه صلی الله علیه وسلم د شپې یوولس رکعته لمونځ کړی او ځینې وختونه یې دیارلس رکعته کړي، ځینې وختونه یې په رمضان او نورو میاشتو کې له دې څخه کم لمونځ کړی او کله چې ترې د شپې د لمانځه په اړه پوښتنه وشوه نو ویې ویل: (مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبحَ صَلَّى رَكْعَةً واحِدَةً تُوتِرُ له ما قدْ صَلَّى). **ژباړه:** «دوه دوه، او کله چې یو له تاسو څخه د سهار

راختلو ویره درلوده نو یو رکعت دې وکړي، چې مخکني رکعتونه یې تاق (وتر) شي»[1].

د دې حدیث پر صحت اتفاق شوی دی.

او رکعتونه یې مشخص کړي نه دي، نه په رمضان کې او نه بل وخت کې، لدې امله صحابه کرامو د عمر رضي الله عنه په وخت کې ځینې وختونه درویشت رکعته لمونځ کړی او ځینې نور وختونه یې یوولس رکعته کړي، دا ټول له عمر رضي الله عنه او صحابه کرامو څخه د هغه په وخت کې ثابت دي.

او ځینو سلفو به په رمضان کې شپږدیرش رکعته لمونځ کاوه او ورپسې به یې درې رکعته وتر کول، او ځینو نورو به یو څلوېښت کول، د دې یادونه شیخ الاسلام ابن تیمیه او نورو علماوو رحمهم الله کړې ده، هغه رحمة الله علیه ویلي دي: چې پدې موضوع کې (دایره) پراخه ده، او یادونه یې کړې ده چې د هغه چا لپاره چې اوږد قراءت، رکوع او سجدې کوي غوره ده چې لږ رکعتونه وکړي، او څوک چې لنډ قراءت، رکوع او سجده کوي غوره ده چې رکعتونه زیات کړي، دا یې د خبرو معنا ده، الله دې پرې ورحمیږي.

---

(۱) بخاري په (۹۹۰) شمېره، او مسلم په (۷۴۹) شمېره روایت کړی.

او که څوک د رسول الله صلى الله عليه وسلم په سنت کې غور وکړي، پوه به شي چې په دې ټولو کې غوره شی په رمضان او نورو وختونو کې يوولس يا ديارلس رکعته لمونځ کول دي، ځکه چې دا د هغه صلى الله عليه وسلم د عمل سره په ډيرى حالاتو کې اړخ لګوي، او ځکه چې دا د لمونځ کوونکو لپاره اسانه او عاجزۍ او سکون ته نږدې حالت دى، او که چا زيات وکړل هيڅ ملامتى پرې نه شته او نه يې عمل مکروه دى لکه وړاندې چې وويل شو.

او څوک چې د رمضان په قيام الليل کې له امام سره لمونځ کوي، نو د هغه لپاره غوره دا ده چې د امام سره يې يو ځاى پاى ته ورسوي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ مَعَ الإمامِ حتى ينصرفَ كُتِب له قيامُ ليلةٍ). **ژباړه:** «يو سړى چې کله له امام سره تر پاى پورې ودريږي، الله تعالى به ورته د ټولې شپې قيام وليکي»[1].

په دې مبارکه مياشت کې ټولو مسلمانانو ته په کار دي چې د ډول ډول عبادتونو په کولو کې زيار وباسي لکه: نفلي لمونځونه، په غور او فکر سره د قرآن کريم تلاوت، تسبيحات، لا اله الا الله، الحمد لله، الله أکبر، أستغفر الله او نور شرعي اذکار (ويل)، په نيکۍ امر کول او له بدۍ څخه منع کول، د الله تعالى لور ته بلنه ورکول، د غريبانو او مسکينانو سره مرسته کول، د مور او پلار سره په نيکۍ کولو کې زيار

(۱) نسائي په (۱٦۰٥) شمېره، او ابن ماجه په (۱۳۲۷) شمېره روايت کړى.

ویستل، خپلوي پالل، د ګاونډي درناوی کول، د ناروغانو پوښتنه کول او داسې نور د خير کارونه، لکه رسول الله صلى الله عليه وسلم چې په تېر حديث کې فرمايلي:

(ينظر اللهُ تعالَى إلى تنافُسِكم فيه، فيُباهي بكم ملائكتَه، فأَرُوا اللهَ مِنْ أنفُسِكم خيرًا، فإنَّ الشَّقِيَّ من حُرِمَ فيه رحمةَ اللّهِ). **ژباړه:** «الله تعالی ستاسو سيالي ګوري، او هغه د خپلو ملايکو پر وړاندې پر تاسو فخر کوي، نو الله تعالی ته مو له ځان څخه خير وښاياست، ځکه بدبخت هغه څوک دی چې پدې (مياشت) کې د الله تعالی له رحمت څخه محروم شي»[1].

او هغه حديث چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت دی چې هغه فرمايلي: (من تقرَّب فيه بخَصلةٍ من خِصالِ الخيرِ، كان كمن أدَّى فريضةً فيما سواه، ومن أدَّى فريضةً فيه، كان كمن أدَّى سَبْعِيْنَ فَرِيْضَةً فِيْمَا سِوَاهُ). **ژباړه:** «څوک چې (پدې مياشت کې) د يوې ښېګڼې په واسطه الله ته نږدې شي، داسې ده لکه په نورو وختونو کې يې چې فرض عمل ادا کړی وي، او څوک چې پکې فرض ادا کړي، نو داسې ده لکه په نورو وختونو کې يې چې اويا فرض ادا کړي وي»[2].

(۱) تخريج يې مخکې تير شوی.

(۲) ابن خزيمة په (۱۸۸۷) شمېره، او البيهقي په الشعب کې په (۳۳۳٦) شمېره روايت کړی.

او په صحیح حدیث کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا: (عُمرةً في رمضانَ تَعْدِلُ حَجَّةً. أو قَالَ: حَجَّةً مَعِيْ). **ژباړه:** «په رمضان کې عمره د حج سره (په ثواب کې) برابره ده. او یا یې داسې ویلي: لکه زما سره حج»[1].

ډېر حدیثونه او روایات شته چې په دې مبارکه میاشت کې په بېلابېل ډول نیکیو کې د سیالۍ او رقابت مشروعیت په ګوته کوي.

او له الله تعالی څخه سوال کوو چې موږ او ټولو مسلمانانو ته د هغه څه توفیق راکړي چې هغه پرې خوشحالیږي او زموږ څخه زموږ روژه او قیام قبول کړي، زموږ پر حال رحم وکړي، او موږ ټول له ګمراه کوونکو فتنو څخه وساتي، لکه څرنګه چې ترې سوال کوو چې د مسلمانانو واکمنان اصلاح کړي او په حق یې سره راټول کړي، بېشکه چې هغه ذات د دې کارونو واکمن او پرې توانمند دی.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

(۱) السیوطي په الجامع الصغیر کې په (۵۵۹۵) شمېره روایت کړی.

فهرست

لومړی پیغام: د زکات په اړه مهمې څېړنې ۱
دویم پیغام: په رمضان کې د روژې او لمونځ فضیلت او د ځینو مهمو احکامو تشریح چې کیدی شي ډیر خلک پرې نه پوهیږي ۱۵

هدية

HADIYAH

موسوعة ضيوف الرحمن

مواد منتقاة للحجاج والمعتمرين و الزوار بلغات العالم